

בשם האם

אלא שהמציאות הנוראה הראתה שבמקרים רבים קבלת התבוסה היא שהניעה חלק מן האנשים לחפש פת-רונות יצירתיים. דווקא ההכרה שהצבא אינו מגיע הניעה אנשים פרטיים למעשי גבורה של חילוץ והצלה. דווקא ההכרה בתבוסת המדינה הניעה רבים להתגייסות חסרת תקדים של סיוע אזרחי. ומשום מה, בחודשים האחרונים הרעיון הזה של הכרה בתבוסת האב נחלש והולך. קולו המנהיגותי לכאורה ממשיך להתנגן באוזנינו. והנה הוא מספר לנו ש"גילחם בציפורניים", משל יש שם עדיין מנהיגות ונחישות שיש להקשיב לה.

ההכרה בתבוסת האב היא הכרחית לטובת מציאת פת-רונות יצירתיים למציאות הבלתי אפשרית שבה אנחנו חיים. הידיעה שאין עם מי לדבר ואין למי לפנות עשויה להפנות אנרגיות לתוכניות הנוגעות ליציאה מן הממ"ד, לתוכניות נועזות וחלופיות להחלפת השלטון על פני עוד תחזיונות או האשמות שבהיעדר אחריות אין בהן תועלת. הרי יש שם בחוץ אנשים חכמים ומנוסים, מנהיגים ומנהלים ששעשו דבר או שניים בחייהם. את כל השכל והניסיון צריך לשים בוה. כל מי שיכול.

ייתכן שרגשות ההשפלה ותאוות הנקם והשבת הכבוד שולטים בכולם ואינם מאפשרים זווית מבט שתונע רק מההשלמה שבתבוסה. ייתכן שעדיף לפנות לאימהות, שחלקן הביטו במבט ספקני על תפקידו של האב כמגן עוד לפי גי כל זה, אבל בוודאי רואות זאת כעת. להן אולי קל יותר לראות את הסדקים הקיימים בתפקיד הזה מלכתחילה. איפה "אימהות נגד שתיקה" שקמו ב-1983 והציבו מול ראש הממשלה או, מנחם בגין, את המספר העדכני של הרוגי מלחמת לבנון הראשונה וספיחיה, באופן שנטען מאוחר יותר כי השפיע על מצב רוחו והתפטרותו? היכן תנועת המחאה "ארבע אימהות", שקמה אחרי אסון המסור קים ב-1997 והשפיעה בסופו של דבר על יציאת צה"ל מלבנון? חייבים להקשיב לאמהות המנהיגות שקמו כעת. קולה של עינב צנגאוקר, אימו של מתן החטוף, צלול יותר מקולם של גנץ ואיונקוט; וועקתה של פרופ' שקמה ברסלר הוציאה לרחובות יותר אנשים מכל מה שהיה ליור האופוויציה יאיר לפיד לומר אין ברירה. אנחנו זקוקים לכן, שוב, אימהות. לכן כנראה קל יותר לראות שלא רק שהמלך עירום אלא אין מלך. אתן תראו גם שאולי הוא לא כזה מפחיד. מנהיג השבוי בידי קומץ קיצוניים בביתו ומחור זה לו. תעזרו לנו. תובילו את השינוי.

7 באוקטובר מספק אינספור סיפורי זוועה. התחקירים, השחזורים והראיונות הכואבים מציפים נרטיב שחוזר על עצמו שוב ושוב: נרטיב האב שכשל במשימה הבסיסית - להגן על המשפחה. אבות חזקים שיצאו להילחם במחבלים עם האקדח האישי וכוח עודף של עשרות מחבלים הביס אותם. אבות שהחזיקו את דלת הממ"ד עד שנשרפה או שנת שוחם. אבות שגוננו על ילדים בגופם ונורו. אבות שנגררו חסרי אונים אל השבי. והכשל הזה של "האב" לעצמו מוד במשימה מטפס בסיפורים האלה כלפי מעלה מן האב הפרטי אל מעלה הסולם ההיררכי: לרבש"צ, למפקד הגדוד, לאלוף הפיקוד ובכירי המטכ"ל ובכירי מערכת הביטחון.

הכשל של ה"פאטר" בולט ובוטה עוד יותר בחברה פטריארכלית-צבאית כחברה הישראלית, אולם יש לכך גם היבטים אוניברסליים. שכן, לתפקידו של האב כמקור של עוצמה יש ממד תרבותי רחב היקף. מספיק להיזכר בכך שאנשים מאמינים מתייחסים לאלוהים כאל אב מגונן כל יכול. זיגמונד פרויד, כידוע, ראה בדמות האב ובתסביך האדיפלי הכרוך בו מרכיב מרכזי בהתפתחות הנפשית. אנשים המאמינים באלוהים יעשו את החשבון שלהם סביב הסוגיה היכן הוא היה בתאריכים קריטיים בהיסטוריה, אולם אין ספק בדבר אחד: באותה שבת קרסה ההיררכיה של "אבי המשפחה" וכולם: אבות, אמהות, וילדים נהפכו שווים בפני הרצחנות והפעלת הכוח של המקרבנים.

התופעה מתרחבת ככל שהמערכה נמשכת ומתארכת. אי הוודאות עצומה ואין לה סוף. אין משמעות ליכולתם של מנהיגים מקומיים להשפיע על המציאות. ראשי ערים, ראשי אוניברסיטאות, נושאי משרות בכירות כנגיד בנק ישראל, ראש שב"כ וראש מוסד, נשיא בית משפט עליון, מנהלי תאגידים וראשי קהילה ואפילו הנשיא האמריקאי ג'ו ביידן ומי לא - כולם חסרי אונים ומסרבים לקבל את העובדה שאבי האומה, ראש הממשלה הישראלי, קרס ואינו יכול או אינו רוצה להגן עליהם. כולם מסרבים להכיר באמת בקריסתו של האב, ואפילו מתנגדו הפוליטיים כנראה מאמינים או מייחלים לאיזה טריק או שטיק שישלף ברגע האחרון, מתישהו, וישנה את פני התמונה.

ניתן להאמין שבני גנץ וגדי איזנקוט חשים שהם יושבים עדיין בתוך הממ"ד הקרוי קבינט המלחמה ומחזיקים בכוח את הידידת מבפנים. משוכנעים שהם מצילים את מי שניתן להציל בזכות אחיותם האיתנה. כמו עדיין מסרבים להאמין שהאיום מעבר לדלת אינו עוד רק איום של חמאס או חיזבאללה, אלא איום קריסתו של האב המגן. כה חזק הוא הדימוי. הם שבוים, שניהם, עמוק בתפיסה הפטריארכלית-היררכית שבה גדלו.

הכרה בתבוסת האב היא הכרחית לטובת מציאת פתרונות יצירתיים למציאות הבלתי אפשרית שבה אנחנו חיים. מי שיכול לעזור בכך אלו האימהות

ד"ר איתי שילוני הוא מייסד ומנכ"ל S2R, חברה לייעוץ ארגוני אסטרטגי ומרצה עמית בביה"ס אריסון למינהל עסקים באוניברסיטת רייכמן

page

379